

**Αναγκαία η θεσμοθέτηση νέου οργάνου
για την ενιαία διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων της Θεσσαλονίκης**

Στην ανάγκη θεσμοθέτησης ενός νέου οργάνου, το οποίο θα αναλάβει να διαχειριστεί ενιαία και να αναδείξει τους αρχαιολογικούς χώρους στην «καρδιά» της σύγχρονης Θεσσαλονίκης, συνενώνοντας υπό τη σκέπη του όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, συμφώνησαν οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες εισηγητές στην ημερίδα «**Θεσσαλονίκη Πάνω-Κάτω**», που διοργάνωσε το ΤΕΕ/TKM το βράδυ της Τετάρτης 20 Οκτωβρίου.

Οι εκπρόσωποι τόσο του ΤΕΕ/TKM, όσο και του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων (ΣΑΘ), του Οργανισμού Θεσσαλονίκης (Ο.Θ.) και άλλων φορέων, επεσήμαναν την **ανάγκη ταχείας ενεργοποίησης του ειδικού οργάνου-φορέα, στο πρότυπο και της εταιρίας «Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας Α.Ε.»** (ΕΑΧΑ Α.Ε.). Το προτεινόμενο όργανο θα έχει ως στόχο να επιτύχει την ενότητα αρχαιολογικών χώρων-σύγχρονου αστικού ιστού, ώστε η πόλη να γίνει πιο δελεαστική, τόσο για τους κατοίκους, όσο και για τους επισκέπτες της.

Όπως τονίστηκε στη διάρκεια της ημερίδας, που πραγματοποιήθηκε στο κτίριο του Δικηγορικού Συλλόγου, παρουσία και του γενικού γραμματέα του υπουργείου Πολιτισμού, **Χρήστου Ζαχόπουλου**, στις περισσότερες περιπτώσεις ο κάθε αρχαιολογικός χώρος και μνημείο της Θεσσαλονίκης λειτουργεί αποσπασματικά, τόσο σε σχέση με το άμεσο περιβάλλον του, όσο και με τα υπόλοιπα μνημεία. **Διεθνείς διαγωνισμοί μένουν στα «αζήτητα»**, άκομψες περιφράξεις απομονώνουν τους χώρους από το κοινό, ενώ «αγκάθια» αποτελούν επίσης η **εγκατάλειψη των μνημείων**, αλλά και η **έλλειψη στρατηγικής** για την ένταξή τους στη ζωή της πόλης.

Αναλυτικότερα, κατά το χαιρετισμό του στην ημερίδα, ο πρόεδρος του ΤΕΕ/TKM, **Σάκης Τζακόπουλος** υπογράμμισε ότι «**η σημερινή κατάσταση των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων της Θεσσαλονίκης υπαγορεύει την αναγκαιότητα υλοποίησης ενός σημαντικού έργου, που θα λαμβάνει υπόψη του την ιστορική στρωματογραφία της πόλης ως ενότητας και θα αντιμετωπίζει τα αρχαιολογικά θραύσματα του ιστορικού κέντρου, όχι ως θύλακες απομόνωσης, αλλά ως τόπους ένταξης**».

Από τον πλευρά του, ο αρχιτέκτων **Πρόδρομος Νικηφορίδης**, πρόεδρος της Μόνιμης Επιτροπής (Μ.Ε.) Αρχιτεκτονικών Θεμάτων του ΤΕΕ/TKM, επεσήμανε ότι με δεδομένο το σημαντικό πρόβλημα του Θεσμικού Πλαισίου (αλληλοκάλυψη και σύγκρουση αρμοδιοτήτων και διαφορετικών συμφερόντων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών), **κρίνεται αναγκαία η ενιαία διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων, με «όχημα» ένα θεσμοθετημένο όργανο, στο οποίο θα συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς** (όπως τα υπουργεία Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ -το τελευταίο μέσω του Οργανισμού Θεσσαλονίκης- αλλά και ο δήμος).

Τη **συμμετοχή των αρχιτεκτονικών φορέων στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ)**, αλλά και **στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων (ΚΣΝΜ) του υπουργείου Πολιτισμού**, εισηγήθηκε στη διάρκεια της ημερίδας ο αρχιτέκτων **Θανάσης Παπάς**, εκπρόσωπος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης (Σ.Α.Θ.). Παράλληλα, πρότεινε με τη σειρά του τη **σύσταση ειδικού φορέα για την πόλη μας, στο πρότυπο της εταιρίας «Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Α.Ε.» της Αθήνας (ΕΑΧΑ Α.Ε.)**. Παρουσιάζοντας συγκεκριμένα παραδείγματα για την κατάσταση των μνημειακών χώρων στη Θεσσαλονίκη, ο κ. Παπάς αναφέρθηκε ενδεικτικά στην περίπτωση της πλατείας Αριστοτέλους, η σημερινή μορφή της οποίας είναι, όπως είπε, αποτέλεσμα αποσπασματικών επεμβάσεων και ανασκαφικών εργασιών. **«Ο σχεδιασμός και οι υλοποιήσεις από το διεθνή διαγωνισμό για την πλατεία Αριστοτέλους είναι στα αζήτητα»**, υπογράμμισε ο κ. Παπάς και πρόσθεσε πως αυτό που καταρχήν ενδιαφέρει το Σ.Α.Θ. είναι να εισακουστούν οι ευρωπαϊκές συστάσεις, **να θεσπιστεί μια εθνική πολιτική για την αρχιτεκτονική σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο, αλλά και ένα πλαίσιο συνεργασίας με τις τοπικές αρχές**», πρόσθεσε.

Στις επεμβάσεις σε χώρους του αστικού ιστού με αρχαιολογικό ενδιαφέρον, ως υλοποίηση των στόχων και κατευθύνσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου της πόλης, αναφέρθηκε η αρχιτέκτων-αρχαιολόγος **δρ. Μαρία Λιλιμπάκη**, εκ μέρους του Οργανισμού Θεσσαλονίκης (Ο.Θ.). «**Η αναβάθμιση της Θεσσαλονίκης, επιχειρείται μεταξύ άλλων, με τις ποιοτικές παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας, όπως είναι η ενοποίηση και ανάδειξη των μεγάλων ιστορικών χώρων και η ανάδειξη αξόνων με ιστορική σημασία όπως οι διαμορφούμενοι αρχαιολογικοί περίπατοι, η ποιοτική αναβάθμιση των παραδοσιακών περιοχών της Θεσσαλονίκης, όπως της Άνω Πόλης, των αγορών κλπ. Και η εξασφάλιση ελεύθερων χώρων με την απόδοση των στρατοπέδων στην πόλη, η επανάχρηση παλιών βιομηχανικών κλπ. Η εφαρμογή των παραπάνω βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη**», υπογράμμισε η ομιλήτρια. Σχετικά με το θέμα των γνωμοδοτήσεων για την Πλατεία Διοικητηρίου, η κ. Λιλιμπάκη τόνισε ότι ο Ο.Θ., αν και θα επιδιώξει να διαχειριστεί το θέμα, **δεν έχει ενημερωθεί για την προκήρυξη και την πρόοδο της μελέτης αξιοποίησης των αρχαιολογικών ευρημάτων. Ακόμα δεν έχει κοινοποιηθεί στον Ο.Θ. η μελέτη διπλής αξιοποίησης της πλατείας Διοικητηρίου, που έγινε από μέρους Επιστημονικής Επιτροπής του Α.Π.Θ.**, ώστε να γνωμοδοτήσει για το ζήτημα ως μεγάλο έργο, σύμφωνα με τις αρμοδιότητές του.

Στην «απομόνωση» των μνημείων της Θεσσαλονίκης από το κοινό, αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, η αρχιτέκτων μηχανικός **Γαρυφαλλιά Κατσαβουνίδου**. Ενδεικτικά ανέφερε ότι, σε αντίθεση με το Πάνθεον της Ρώμης, ένα μνημείο μονίμως ανοιχτό και τόσο συγκεντρωσης κατοίκων και τουριστών, η «δική μας» Ροτόντα είναι απομονωμένη και «κλειστή». **Πολλοί βυζαντινοί ναοί, αλλά και αρχαιολογικοί χώροι της πόλης φυλάσσονται σαν ..επτασφράγιστα μυστικά**, με αποτέλεσμα να είναι «χαμένοι» στη συνείδηση των πολιτών εξαιτίας της ελλιπούς ενημέρωσης και της ανεπαρκούς εξασφάλισης επισκεψιμότητας. Σχετικά με την πλατεία Διοικητηρίου, η κ. Κατσαβουνίδου υπενθύμισε ότι τα σχέδια για

χώρο στάθμευσης ματαιώθηκαν και πρόσθεσε: **«Το ζητούμενο είναι η νέα χρήση να είναι συμβατή με τη λειτουργία του χώρου ως αρχαιολογικής περιοχής · η πλατεία Διοικητηρίου να ανακτηθεί για να αποδοθεί στην πόλη, με διαδρομές, πλατώματα ή και ελαφρές κατασκευές που να επιτρέπουν την παράλληλη θέαση των αρχαιοτήτων».**

Από την πλευρά του, ο αρχαιολόγος **Χαράλαμπος Μπακιριτζής**, Έφορος Βυζαντινών Αρχαιοτήτων τόνισε ότι «για να λειτουργήσουν δημιουργικά στην κοινωνία οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία και τα εκθέματα των μουσείων, οφείλουν να διατηρούν όχι μόνο την υλική τους υπόσταση, αλλά και την αυθεντικότητά τους». Ωστόσο, πρόσθεσε, **«η ιστορική μνήμη των μνημείων δεν είναι δύσκολο να χαθεί, όταν με πρόσχημα τη συντήρηση και την επισκευή τους αναλαμβάνονται τεχνικά έργα άνευ μέτρου και φόβου, με αρχές τεχνοκρατικές και όχι ουμανιστικές, με μεθόδους που σταματούν στην επιστημονική ανάλυση και δεν φτάνουν στη σύνθεση της προστασίας».** Σύμφωνα με τον εισηγητή, ο κίνδυνος αυτός είναι εμφανής ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις, διότι στη διαχείριση των μνημείων επεμβαίνουν πολλοί και διάφοροι. **«Ο διαχειριστής οφείλει να είναι η Πολιτεία και οι τοπικές κοινωνίες, ώστε να διασφαλίζεται η αειφόρος ωφέλεια του συνόλου»**, συνόψισε ο κ. Μπακιριτζής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα **έρευνας** που παρουσίασε κατά την ημερίδα ο υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Μουσειακών Μελετών του βρετανικού πανεπιστημίου University of Leicester, **Κ. Αρβανίτης**. Η έρευνα, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από τον **Οκτώβριο 2003 ως τον Ιούνιο 2004**, στο πλαίσιο της διδακτορικής διατριβής του εισηγητή, είχε ως σκοπό να μελετήσει πώς οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης αντιλαμβάνονται και χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους τρία αρχαιολογικά μνημεία της πόλης: την αψίδα του Γαλερίου, τα υπολείμματα των τειχών στην οδό Μελενίκου και τον αρχαιολογικό χώρο-τμήμα του ανακτορικού συγκροτήματος του Γαλερίου επί της οδού Δημητρίου Γούναρη. «Η ένταξη των αρχαιολογικών χώρων στον αστικό ιστό (?) είναι δυνατή μέσω της συμφιλώσης της καθημερινότητας με τους χώρους και της στοχευμένης οργάνωσης καθημερινών χρήσεων στους χώρους», υπογράμμισε ο ομιλητής διευκρινίζοντας, ωστόσο, **«ότι μια τέτοια συσχέτιση καθημερινών δράσεων και αρχαιολογικού μνημείου απαιτεί καλά σχεδιασμένες και αποτελεσματικά εκτελεσμένες εφαρμογές, που θα κρατήσουν μακριά τις αρνητικές επιπτώσεις της καθημερινότητας στη διατήρηση του αρχαιολογικού υλικού».**

Το πρόγραμμα ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων · ανάπλασης του ιστορικού κέντρου της Αθήνας (πλην Εξαρχείων), που έχει χρονικό ορίζοντα ως το 2007-2008, αλλά ήδη αναβάθμισε σημαντικά την όψη της πρωτεύουσας, «παραδίδοντάς» την με διαφορετικό πρόσωπο στους επισκέπτες των Ολυμπιακών Αγώνων παρουσίασε από την πλευρά της η αρχιτέκτων-πολεοδόμος **Ντόρα Γαλάνη**, τεχνική διευθύντρια της εταιρίας «Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας Α.Ε. (ΕΑΧΑ)». Η εισηγήτρια ανέφερε **«ότι οι συνθήκες υλοποίησης του προγράμματος ήταν δύσκολες, λόγω του ότι το συγκεκριμένο έργο υπήρξε το πρώτο (χαρακτηρίστηκε και πιλοτικό) μεγάλο δημόσιο έργο στην καρδιά της Αρχαίας Αθήνας**, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται ως προς τη βεβαιότητα ύπαρξης ή ανεύρεσης αρχαιολογικών ευρημάτων ανυπολόγιστης αξίας. Η ίδια επεσήμανε ότι, σε κάθε περίπτωση, **το πιο σημαντικό τμήμα του αρχαιολογικού πάρκου, ο Μεγάλος Περίπατος στο σύνολό του (Αρεοπαγίτου-Παύλου-Ερμού-Αδριανού) λειτουργεί ήδη και η πηγαία επιστροφή των Αθηναίων στην καρδιά της αρχαίας πόλης είναι γεγονός**. Επίσης, η ομιλήτρια εξέφρασε την πεποίθηση ότι οι χώροι λειτούργησαν καλά στους Ολυμπιακούς Αγώνες, ακριβώς επειδή δημιούργησαν ένα ενιαίο «υποδοχέα».

Κατά το χαιρετισμό του στην ημερίδα, ο γενικός γραμματέας του ΥΠ.ΠΟ, **Χρήστος Ζαχόπουλος**, χαρακτήρισε ως πολύ γόνιμο το γεγονός ότι άνοιξε η συζήτηση για την ενοποίηση-αξιοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και της Θεσσαλονίκης και διαβεβαίωσε τους παρευρισκόμενους ότι, από πλευράς του υπουργείου Πολιτισμού, υπάρχει διάθεση για συνεργασία. Χαιρετισμούς στην εκδήλωση απηύθυναν επίσης ο αντιπρόεδρος του Α.Π.Θ., **Χ. Καλτσίκης** και ο αντινομάρχης Θεσσαλονίκης, **Στ. Αβραμίδης**, ενώ ακολούθησαν σημαντικές παρεμβάσεις και συζήτηση, στην κατάμεστη αίθουσα του δικηγορικού συλλόγου.